

За останні роки в зарубіжних країнах нагромаджено великий досвід створення автоматизованих інформаційних систем земельного кадастру. Автоматизовані системи реєстрації нерухомої власності на базі земельного кадастру розроблені та функціонують у Швеції, Австрії, Данії, Швейцарії, Канаді, Німеччині та інших країнах світу. За їх допомогою проводиться контроль за:

- землекористуванням, управлінням, плануванням;
- здійснюється оперативна реєстрація правового статусу в кадастрових записах;
- відкриваються можливості до даних земельного кадастру всіх зацікавлених організацій [5, 7].

ВИСНОВКИ

Вивчення зарубіжного досвіду побудови й функціонування кадастрових систем і реєстрації прав на нерухомість дає змогу зробити висновок, що інформаційне забезпечення управління земельними ресурсами на сьогодні є найважливішою функцією держави. Тому в Україні цій роботі також повинна приділятися велика увага. Не можна приймати управлінські рішення та розробляти земельну політику без своєчасної, повної, й точної інформації про землю, яку надають земельно-кадастрові та реєстраційні системи.

Використання сучасних інформаційних технологій допоможе вирішити багато завдань, поставлених перед органами управління земельними ресурсами. Із цією метою доцільно створювати інтегровану кадастрову систему, яка могла б забезпечити достовірність і масштабність інформації. Крім реалізації функцій реєстрації та гарантування достовірності прав з боку держави, така система сприятиме також розвитку та прозорості ринку землі [4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Ляшенко А. А. Методологічні основи та інформаційно-технологічні моделі інфраструктури геопросторових даних міських кадастрових систем : дис. ... д-ра екон. наук : 05.24.04 / Ляшенко Анатолій Антонович. — К., 2004. — 286 с.
2. Євсюков Т. О. Державний земельний кадастр як інформаційна основа еколого-економічної оцінки використання земель : дис. ... канд. екон. наук : 08.08.01 / Євсюков Тарас Олексійович ; Держ. підпр-во «Голов. наук.-дослід. та проект. ін-т землеустрою». — К., 2005. — 279 с.
3. Володін М. О. Теоретичні основи формування кадастрового забезпечення базових процесів використання земельних ресурсів : дис. ... д-ра техн. наук : 05.24.04 / Володін Микола Олександрович ; Київ. нац. ун-т будів. і арх. — К., 2004. — 291 с.
4. Новаковський Л. Я. Земельна реформа, землеустрій в Україні / Л. Я. Новаковський, А. М. Третяк, Д. С. Добряк. — К. : Ін-т землеустрою УААН, 2001. — 138 с.
5. Сохнич А. Я. Інформаційне забезпечення системи землекористування / А. Я. Сохнич. — Львів : НВФ «Український технолог», 1997. — 28 с.
6. Сохнич А. Я. Наукові основи державного обліку якості земель та оцінки : [метод. реком.] / А. Я. Сохнич. — Львів : НВФ «Український технолог», 2000. — 76 с.
7. Теоретико-методологічні основи державного земельного кадастру / [Третяк А. М., Панчук О. Я., Друк В. М. та ін.] ; під ред. А. М. Третяка. — К. : ТОВ ЦЗРУ, 2003. — 253 с.

УДК 338.48:504.062(477)

РОЛЬ СФЕРИ ПОСЛУГ У СТАНОВЛЕННІ «ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ» В УКРАЇНІ І СВІТІ

Шевченко Ю.О., аспірант

Запорізький національний університет

Статтю присвячено визначенню ролі сфери послуг у розбудові «зеленої економіки». Концепція «зеленої економіки» аналізується як основа реалізації головних цілей стратегії сталого розвитку. Автор зосереджує увагу на докладному дослідженні структури сфери послуг, виділяє ті її галузі, які створюють зелені технології та які їх споживають. Виокремлено проблеми, які стримують розвиток «зеленої економіки» в Україні, та наведені пропозиції щодо їх вирішення.

Ключові слова: сфера послуг, зелена економіка, сталий розвиток, структура, галузь.

Шевченко Ю.А. РОЛЬ СФЕРЫ УСЛУГ В СТАНОВЛЕНИИ «ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ» В УКРАИНЕ И МИРЕ / Запорожский национальный университет, Украина

Статья посвящена определению роли сферы услуг в развитии «зеленой экономики». Концепция «зеленой экономики» анализируется как основа реализации главных целей стратегии постоянного развития. Автор концентрирует внимание на подробном исследовании структуры сферы услуг, выделяет те ее области, которые создают зеленые технологии и которые их потребляют. Выделены проблемы, которые сдерживают развитие «зеленой экономики» в Украине, и предложены пути их решения.

Ключевые слова: сфера услуг, зеленая экономика, устойчивое развитие, структура, отрасль.

Shevchenko I.O. THE ROLE OF SERVICES SPHERE IN THE “GREEN ECONOMY” FORMATION IN UKRAINE AND THE WORLD / Zaporizhzhya National University, Ukraine

The article is devoted to the definition of the services sphere role in the development of a green economy. The “green economy” concept is analyzed as the basis for main sustainable developments’ goals implementation. The author focuses on the structure of services sphere detailed research, identifies those industries that create green technologies and which they consume. The problems, which restrain the development of a green economy in Ukraine, are singled out. The suggestions are presented for their solution.

Key words: services sphere, green economy, sustainable development, structure, industry.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Україна сьогодні бере активну участь у міжнародній економіці шляхом поступової інтеграції до Європейського союзу, збереження дружніх відносин з країнами Євроазійського простору, представництва в багатьох міжнародних організаціях тощо. Разом із тим, стан вітчизняної економіки можна охарактеризувати як застійний. Це проявляється, перш за все, у відсутності комплексної модернізації, застарілості виробничих технологій, неготовності інституційних одиниць до запровадження нових стандартів якості, безпечних, екологічно чистих технологій. Існує дисбаланс між тими цілями, які ставлять перед собою Уряд країни, науковці, політичні діячі, та реальними можливостями їх досягнення. Для налагодження балансу необхідно комплексно переходити на всіх рівнях: державному, регіональному та районному, на принципи концепції сталого розвитку, яка тісно переплітається із становленням «зеленої економіки».

В епоху глобалізації, коли всі процеси у світі стають взаємозалежними та взаємообумовленими, виникає розуміння вичерпності природних ресурсів, обмеженості екосистеми, незворотної та швидкої зміни навколишнього середовища, яке ставить під сумнів майбутнє існування людини на планеті. Проблеми екологічно-економічного характеру, що виникають наразі, пов'язуються із порушеннями стійкості матеріальних, біологічних, енергетичних та інформаційних систем. У цьому контексті концепція «зеленої економіки» виконує інтегративну функцію, поєднуючи ідеї раціонального природокористування з оптимальним задоволенням потреб людей, справедливим доступом до обмежених ресурсів і збереженням довкілля.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Концепція «зеленої економіки» почала розроблятися наприкінці ХХ ст., починаючи зі створення при ООН Програми з навколишнього середовища (ЮНЕП) у 1972 р. Під її егідою протягом останніх сорока років відбулася ціла низка міжнародних конференцій, у рамках яких були опубліковані ґрунтовні доповіді стосовно необхідності переходу на принципи «зеленої економіки», та розкривалася сутність цієї концепції. Винахідниками поняття «зелена економіка» прийнято вважати Д. Піарса, А. Марканді, Є. Барбієра, які у 1989 р. опублікували працю «Концепція зеленої економіки» [1]. У 1991 та 1994 рр. побачили світ продовження «Концепція 2: озеленення світової економіки» та «Концепція 3: вимір сталого розвитку», у яких висвітлювалися глобальні екологічні проблеми. Найбільш фундаментальною сучасною працею, яка найповніше розкриває сутність концепції, є доповідь ЮНЕП «Назустріч зеленій економіці: шляхи до сталого розвитку та викорінювання бідності» [2]. Окрім зазначених, теоретичні та практичні аспекти зеленої економіки розкривають іноземні вчені А. Камерон, К. Стюарт, російські експерти М. Коробейніков, Б. Порфір'єв, Д. Сіваков, Д. Сорокін, Є. Шварц та багато інших. Серед українських вчених слід відмітити праці Ю. Бережної, І. Бистрякова, Т. Галушкіної, Б. Данилишина, А. Мартинюка, Ю. Огаренко [3], у яких досліджуються особливості «озеленення» економіки України.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

У теоретичному аспекті залишається невизначеною різниця між концепціями «зеленої економіки» та сталого розвитку. Неточності в категоріальному апараті негативно впливають на реалізацію основних ідей зазначених концепцій на практиці.

Крім того, у проаналізованих автором працях недостатньо уваги приділено дослідженню ролі зеленої економіки в розвитку окремих секторів економіки, зокрема в розвитку сфери послуг. Натомість сфера послуг відіграє важливу роль у створенні зелених технологій, їх розповсюдженні, у формуванні

екологічної свідомості людей. З іншого боку, її розвиток, так само як і розвиток інших двох секторів, залежить від чистоти навколишнього середовища, а окремі її галузі спричиняють забруднення екосистеми.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ

Метою цієї статті є визначення ролі сфери послуг у становленні «зеленої економіки»; виділення пріоритетних галузей, які створюють перспективи для комплексного «озеленення» народного господарства; аналіз проблем та можливостей розвитку сфери послуг у контексті формування «зеленої економіки» в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На сьогодні опубліковано достатньо праць, в яких описується концепція «зеленої економіки». Однак існують певні суперечності в категоріальному апараті. На нашу думку, найбільш повне визначення самого поняття «зелена економіка» має задовольняти певним вимогам. По-перше, відповідно до методики конструювання категоріального апарату економічної науки, розробленої А. Старостіною, будь-яке визначення має розкривати структурні елементи категорії: сутність, зміст та результат, а також мати практичну цінність, тобто створювати можливість для кількісного та якісного аналізу цього процесу. По-друге, оскільки «зелена економіка» має інтегративний характер, то що її властивість необхідно розкрити у визначенні. Враховуючи ці зауваження, вважаємо, що найдоцільніше під «зеленою економікою» розуміти «економічні відносини між суб'єктами господарської діяльності, які базуються на принципах захисту та збереженні навколишнього середовища, впровадженні новітніх енерго- й ресурсозберігаючих технологій, та сприяють поліпшенню якості життя в межах існуючих екосистем» [4, с. 187].

Концепція «зеленої економіки» так само як і сталого розвитку розкриває три аспекти: економічний, соціальний та екологічний. Головною їх відмінністю є те, що зелена економіка в науковій літературі здебільшого представляється як інструмент досягнення сталого розвитку, вона концентрується на тих галузях і засобах, які здатні модернізувати існуюче виробництво, зробити його екологічно безпечнішим. Що стосується кінцевих цілей цих двох концепцій, то вони є дуже схожими. В економічному аспекті вони покликані не просто нарощувати обсяги виробництва та темпи економічного зростання, а створювати нові типи економічної діяльності, запроваджувати нові технології, зменшувати інвестиції в ті галузі, які експлуатують природу, та стримувати економічне зростання понад існуючий потенціал екосистеми. У соціальному аспекті націлені на досягнення справедливого доступу до обмежених ресурсів усіх верств населення планети, скорочення соціальної нерівності, покращення якості життя, соціального розвитку. Екологічним аспектом ці концепції вирізняються з усіх інших та орієнтуються на стабільність біологічних та фізичних систем шляхом скорочення екологічних ризиків, викидів вуглекислого газу в атмосферу і забруднення навколишнього середовища, мінімізації кількості відходів, поширення відновлювальних джерел енергії тощо.

У доповіді ЮНЕП «Назустріч зеленій економіці: шляхи до сталого розвитку та викорінення бідності» точками переходу до «зеленої економіки» визначено: сільське, водне, лісне господарства та рибальство, в яких створюється природний капітал; промисловість, що цей капітал перетворює, а саме енерго- та ресурсоефективне виробництво, добуток поновлювальної енергії, будівництво екологічних споруд; сфера послуг у частині переробки відходів, транспорту та туризму.

Для визначення ролі сфери послуг у формування зеленої економіки застосуємо теорію секторів, або теорію структурних змін А. Фішера та Б. Кларка [5], яка дозволяє наочно проілюструвати інтегративний характер сфери послуг, зобразити взаємозв'язки, які існують між секторами та галузями. У подальшому це дозволить нам виділити ті види економічної діяльності, охоплені сферою послуг, які створюють зелені технології і мають найбільшу потребу в них.

Сфера послуг визначається нами як система галузей суспільного виробництва, інституційні одиниці якої незалежно від відомчої приналежності та форми власності здійснюють взаємовигідну діяльність, результати якої, з одного боку, спрямовані на отримання доходу або іншого корисного ефекту, а з іншого, – на задоволення потреб будь-яких економічних суб'єктів [6]. Наявність системного підходу у визначенні викликає необхідність структурного аналізу сфери послуг. Для цього скористаємося Міжнародною стандартною галузевою класифікацією всіх видів економічної діяльності (ISIC rev. 4) [7]. Більшість учених ототожнюють сферу послуг із третинним сектором, у який традиційно включається 18 розділів зазначеної класифікації – від секції «D» до «U» [8]. Однак приналежність секцій «D», «E» та «F» до сфери послуг викликає найбільше спірних питань серед учених, через особливий характер електроенергії, газу, пари та інших ресурсів. З іншого боку, окремі види діяльності в секціях «A», «B», та «C» також можна віднести до сфери послуг. Враховуючи наведені зауваження, структуру сфери послуг можна зобразити у вигляді схеми (рис. 1).

Рис. 1. Структура видів економічної діяльності охоплених сферою послуг

Джерело: складено автором на основі [7, 8]

Таку схему для розуміння масштабів сфери послуг можна застосувати для економіки будь-якої країни. В Україні на сьогодні застосовується Класифікація видів економічної діяльності оновлена, у 2010 р. В її основу покладена інша міжнародна класифікація NACE rev. 2 (Статистична класифікація видів економічної діяльності в Європейському Співтоваристві). Співставлення цих двох класифікацій показало незначні розходження в них, тому наведена автором схема в загальному вигляді є актуальною і для України.

Аналіз структури видів економічної діяльності, охоплених сферою послуг, показує, що практично всі галузі, які створюють зелені технології, відносяться до неї. По-перше, це професійна наукова і технічна діяльність. У цій галузі існують можливості для аналізу сучасного стану промисловості, сільського господарства, надання послуг різноманітного характеру, ведеться пошук джерел для підвищення продуктивності праці, скорочення ресурсо- та енергоємності, розроблюються нові, екологічно чисті технології тощо. По-друге, галузь освіти. У ній формується світогляд людей, а відповідно і усвідомлення основних принципів «зеленої економіки»: економічне зростання через нове безпечне виробництво, залучення держави, приватного сектора та кожної людини особисто до вирішення глобальних проблем; соціальна справедливість та рівність доступу до обмежених ресурсів, подолання бідності; скорочення

екологічних ризиків та навантаження на екосистему планети. По-третє, галузь інформації та зв'язку, яка виконує подібні функції, що й освіта у розповсюдженні ідей «зеленої економіки». Четвертою галуззю, без якої неможливий перехід на принципи «зеленої економіки», є державне управління. На державу покладено обов'язки в поширенні ідеології екологічної безпеки серед населення. Саме держава має у своєму розпорядженні необхідні податкові інструменти та інші важелі, які примушують підприємницький сектор впроваджувати енерго- та ресурсозберігаючі технології, робити виробництва екологічно безпечнішими. Лише в тісній взаємодії усіх чотирьох галузей інші сектори та галузі економіки будуть і мотивовані, і заохочені до переходу на принципи зеленої економіки. Відсутність активної взаємодії та налагоджених зв'язків між ними призводить до застою в нових технологіях, які не перетворюються з новацій на інновації, і не приносять прогнозованого корисного ефекту (рис. 2).

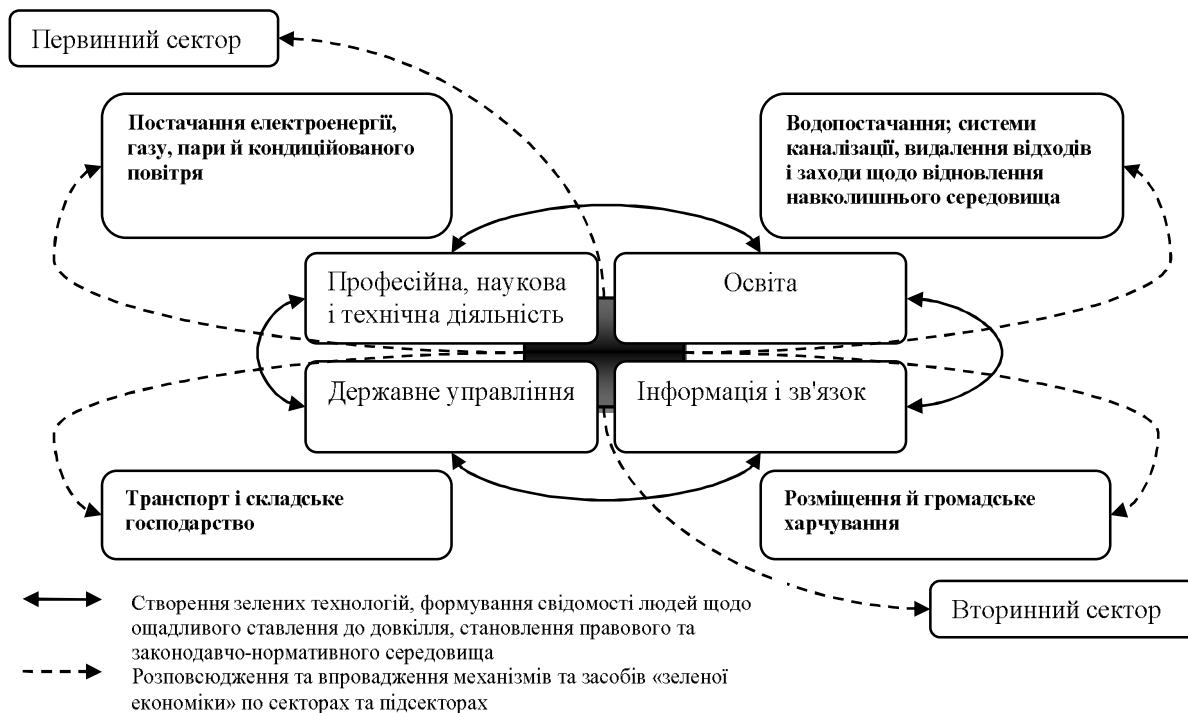

Рис. 2. Взаємодія між галузями сфери послуг й іншими секторами економіки в контексті становлення «зеленої економіки»

Джерело: складено автором

З іншого боку, перелічені галузі сфери послуг поряд з іншими також забруднюють довкілля. Відомо, що інформаційні технології сьогодні є причиною надходження 2% CO² в атмосферу Землі, перевищивши викиди вуглекислого газу всієї авіаційної галузі. За дослідженнями, при реалізації пошукового запиту Google в середньому виділяється 7 грамів CO². А енергії, що використовується на дві спроби пошуку інформації в Google, досить, щоб скип'ятити воду в чайнику. На пересилання спама щорічно витрачається 33 мільярдів квт/ч електроенергії, що супроводжується викидом в атмосферу близько 17 мільйонів тонн вуглекислого газу (як три мільйони автомобілів). Такої кількості затраченої електроенергії досить для електропостачання 2,4 мільйонів будинків [9].

Зрозуміло, що порівняно з промисловістю, більшість галузей сфери послуг не є такими жорсткими забруднювачами. Однак на транспортну галузь, що входить до її складу, доводиться: більше половини світового споживання рідкого викопного палива; майже чверть емісії CO², пов'язаної з виробленням енергії; більше 80% забруднення повітря в містах країн, що розвиваються; більше 1,27 млн. дорожніх подій зі смертельним результатом щорічно; хронічні затори на дорогах у багатьох містах світу [2].

Без сумніву, провідну роль у становленні «зеленої економіки» відіграють такі галузі сфери послуг, як видалення та переробка відходів, відновлення навколишнього середовища. Щороку приблизно 11,2 млрд. тонн твердих відходів збираються в усьому світі. Розкладання органічної частини твердих відходів вносять приблизно 5% світової емісії парникових газів. Із всіх потоків відходів відходи електроукомплектування й електроніки, що містять нові й складні небезпечні речовини, являють собою найбільш швидко зростаючу проблему і розвинених, і країн, що розвиваються [2].

Підвищення значення туристичних послуг в економіці світу також спричиняє внесок галузі в 5% глобальної емісії парникових газів, надмірне споживання води в порівнянні з використанням води в житловому секторі, скидання неочищених стічних вод, утворення відходів, пошкодження місцевого

земного й морського біорозмаїття. Створює загрозу виживанню місцевих культур, збереженню архітектурної спадщини й традицій.

Зазначені проблеми мають загальносвітовий характер і стосуються в тому числі й України. Сфера послуг нашої держави також є великим забруднювачем. Особливо транспортна галузь, послуги якої становлять основний предмет спеціалізації.

У 2012 р. згідно з офіційними статистичними даними обсяг викидів забруднюючих речовин автомобільним, залізничним, авіаційним, водним транспортом та виробничою технікою становив 2485,8 тис. т, або 36,4% від загального обсягу викидів по Україні. Крім того, обсяг викидів діоксиду вуглецю пересувними джерелами склав 33,8 млн. т, або 14,6% від загального обсягу CO² по Україні [10].

В Україні переважає автомобільний транспорт із бензиновими двигунами – понад 85%. Внаслідок спалювання палива у двигунах внутрішнього згорання виділяються гази, що містять більше 200 токсичних речовин, серед них оксиди вуглецю, сірки, азоту, свинець і його сполуки, бензапірен тощо. Концентрація токсичних речовин у відпрацьованих газах автомобіля зростає також із збільшенням строку його експлуатації, що стає нагальною проблемою для України, оскільки майже чверть її вантажного автопарку перебуває в експлуатації понад 10 років.

Авіаційний транспорт також сильно забруднює повітря. Газотурбінний двигун літака викидає з відпрацьованими газами 2-4 мг бензопірену за 1 хв., під час зльоту на максимальному режимі – до 40 мг. Значним джерелом забруднення є й аеропорти. Аеродроми місцевих повітряних ліній віддалені від міст на 3 км, тоді як у розвинутих країнах на 25-30 км, що максимально знижує концентрацію шкідливих речовин у тих районах, які до них прилягають.

Забруднення довкілля, і особливо міських систем, викликає й залізничний транспорт. Залізничні станції розташовують здебільшого в межах населених пунктів. Залізничний транспорт є ресурсовитратним в Україні. Він використовує приблизно 170 млн м³ води на рік. Близько 50% води використовується на господарсько-питні потреби, безповоротні втрати води становлять понад 40%. Щороку в каналізаційні мережі, природні водойми залізниця скидає понад 20 тис. т забруднювальних речовин, з яких майже 50% – без очищення [11].

Водний транспорт (річковий і морський) місцевого, національного і міжнародного значення забруднює басейни річок, Чорного та Азовського морів, внаслідок аварій чи втрати вантажів, під час вантажних робіт у портах, а також за скидання відходів із суден.

Розвиток галузі видалення та переробки відходів, а також відновлення навколишнього середовища в Україні дуже відстає від рівня розвинутих країн, у той час як відходів I-IV класів небезпеки утворюється все більше і більше. За даним Держкомстату [12], протягом 2010-2012 рр. обсяги утворених відходів зросли на 7,5% і становили 450726,8 тис. т. Із них перероблюється трохи більше 30%, усі інші видаляються в організовані або неорганізовані місця чи об'єкти зберігання.

Система розподілу відходів також не налагоджена на необхідному рівні. Наприклад, у Європі мешканці активно долучаються до сортування сміття, поділяючи його на 7 типів, залежно від можливості переробки. Відрізняють: скло (пляшки, склянки); газети, журнали й інші друковані видання; картон, порожні пластикові впакування; органічні залишки, харчові відходи; відходи, що не переробляють; пластикові пляшки й пластикові впакування. В Україні на вулицях міст можна знайти в найкращому випадку сміттєві баки двох видів: скло, пластик, картон й усе інше сміття. Особливої уваги для переробки заслуговують акумулятори та батареї. У Європі їх переробкою займаються близько 40 підприємств. В Україні існує лише один завод – Державне підприємство «Аргентум» у м. Львові.

Дедалі нагальнішою екологічною проблемою міст України, особливо великих і курортних, стає очищення різних комунальних відходів та їх переробка. Щорічно у водойми України скидається близько 4 млрд. м³ забруднених стоків. На практиці стічні води очищуються на 70-85%, хоча теоретично ступінь очищення можна підняти до 95-96%. Найбільшу кількість неочищених стічних вод скидають міста Маріуполь (253,8 млн. м³), Дніпропетровськ (188 млн. м³), Запоріжжя (65 млн. м³), Київ (29 млн. м³) [13]. Практично всі великі міста України мають неякісну систему каналізації, використовують застаріле обладнання, тому й забруднюють водне середовище. До зазначених проблем додаються аварійні скиди, які відбуваються понад 250 раз на рік.

Окреслені проблеми деяких галузей сфери послуг можна вирішити за рахунок переходу на принципи «зеленої економіки», що сприятиме комплексному озелененню та створенню «зелених» робочих місць. Вони вноситимуть вклад у збереження, відновлення та підвищення якості навколишнього середовища (табл. 1).

Таблиця 1 – Напрямки озеленення галузей сфери послуг

Галузь сфери послуг	Напрямки озеленення
Транспорт	Скорочення поїздок через впровадження інтегрованого територіального й транспортного планування, забезпечення локалізованого виробництва й споживання. Перехід до екологічно ефективних режимів: суспільного і немоторизованого транспорту (для пасажирських перевезень), залізничного і водного (для перевезень вантажів). Використання низьковуглецевих видів палива. Інвестування в енергоефективні види транспорту, електрифікацію, популяризацію та масове виробництво автомобілів з електродвигунами. Планування зеленої міської інфраструктури для транспорту.
Утилізація відходів, та вторинна переробка матеріалів	Включення у вартість продукції вартості шкоди для довкілля. Забезпечення безпечного і чистого відвантаження, вивозу, збереження та утилізації відходів при дотриманні трьох правил: зменшення кількості відходів, їх вторинна переробка та вторинне використання. Максимальна регенерація матеріалів і енергії з відходів. Створення нових очисних підприємств, нових робочих місць із дотриманням техніки безпеки та гігієни праці.
Водопостачання	Використання традиційних методів збільшення використання води за рахунок збільшення її подачі шляхом будівництва дамб і опріснювальних установок, а також збільшення рециркуляції. Інвестиції в інфраструктуру, реформа водної політики й розробка нових технологій.
Туризм	Поліпшення ефективності використання енергії, систем водопостачання й утилізації відходів у пансіонатах, готелях, ресторанах тощо. Збільшення зайнятості серед місцевого населення, що орієнтується на місцеву культуру й природне навколишнє середовище. Створення осередків зеленого туризму в сільській місцевості задля подолання бідності та розбудови інфраструктури. Збереження й відновлення цінності лісів, водно-болотних угідь і прибережних зон, які надають екосистемні послуги та відповідають за туристичний потенціал рекреаційної зони. Популяризація та поширення нових видів туризму: екологічний туризм, природний, по об'єктах спадщини, культурний і пригодницький.

Джерело: складено автором на основі [2, 14]

Для реалізації намічених напрямків озеленення необхідно, щоб центрові галузі сфери послуг, які представлені на рисунку 2, діяли в однаковому ключі. Програми, стратегії, законодавчі та нормативні акти, розроблені у сфері державного управління, мають спрямовуватися на: подолання структурної деформації господарства, переорієнтацію економіки України на переробну промисловість з великою часткою доданої вартості, енергетично- та ресурсоефективне виробництво, а також сферу послуг, яка відповідає за якість життя населення; перехід від екстенсивного до інтенсивного розвитку всіх секторів економіки; розробку та впровадження механізмів, які ефективно відшкодовуватимуть екологічні збитки та запобігатимуть їх виникненню; створення ефективної системи податків, зборів, ліцензій та пілг, яка б максимально дозволяла накопичувати кошти на ефективне відтворення навколишнього середовища.

Галузь освіти сьогодні покликана продукувати екологічне знання, що включає усвідомлення та розуміння дії екологічних законів, принципів взаємовідносин різних об'єктів природи між собою та з людиною, управління, використання природи та її ресурсів для забезпечення життєдіяльності людини та людства, необхідності побудови відносин між природою і людиною на розумних началах, на принципах функціонування ноосфери [15]. Освіта в комплексі з екологічним вихованням допомагає сформувати в особистості громадську відповідальність та заохочувати до вирішення проблем охорони довкілля. Це сприятиме перегляду культури споживання громадянами і використанню тільки тієї кількості ресурсів і енергії, яка дійсно необхідна. До елементарних правил екологічної поведінки може залучитися кожен за рахунок: повного відключення електроприладів від мережі у час, коли вони не використовуються; використання пральних машин за умови повного завантаження, при низькотемпературних режимах; заміни прийому ванни на душ та виключення води при першій можливості; використання економних електролампи; скорочення часу використання кондиціонерів та обладнання вікон жалюзі; переходу на громадські види транспорту або велосипед; утеплення житла восени та поліпшення загальної теплоізоляції; придбання тільки економної побутової техніки; обрання автомобілів з гібридними двигунами; встановлення в будинку сонячних батарей.

«Зелені» інформаційні технології не лише створюють «зелені» робочі місця, але й стають засобом обміну інформацією про екологічну безпеку та стійкість, дозволяють людям по всьому світу на основі соціальних мереж та блогів спільно розробляти нові підходи до вирішення глобальних проблем, обмінюватися своїми ідеями, рекламувати нові екологічно чисті продукти та безпечніші технології. Доступ до світової мережі та поширення зв'язку дозволяє значно покращити якість та доступність екологічної інформації, унеможливити приховання та викривлення її змісту.

Тісна взаємодія зазначених трьох галузей сфери послуг створює плідний ґрунт для спрямування наукових та технічних досліджень у напрямку озеленення економіки, а також впровадження їх доробок у практику. Головними завданнями, які постають перед наукою та технікою, є: розробка інформаційних технологій, нової техніки, механізмів, машин та устаткування; автоматизація екологічного управління; економічне та математичне моделювання для оцінки ризику деградації довкілля; розробка пакетів програм для прийняття рішень в умовах ризику, при екологічних і техногенних катастрофах.

ВИСНОВКИ

Отже, сфера послуг відіграє найважливішу роль у становленні «зеленої економіки». За її допомогою основні ідеї та принципи цієї концепції отримали можливість поширення серед усіх країн світу, а також почали проникати у свідомість кожної людини на планеті. Завдяки інтеграційному характеру сфери послуг екологічні знання, технології, наукові розробки впроваджуються в первинному та вторинному секторах.

Проведений аналіз проблем, які існують в Україні на шляху становлення «зеленої економіки», показав їх схожість із загальносвітовими. Їх вирішення потребує комплексних перетворень, передусім, у чотирьох галузях сфери послуг: державному управлінні, освіті, інформації та зв'язку, а також у професійній, науковій та технічній діяльності. Лише їх тісна взаємодія в напрямку поширення ідеології ощадного та ресурсозберігаючого виробництва і споживання дозволять сформувати «зелену економіку» в Україні не лише на папері, а й у реальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Pearce D. Blueprint for a green economy / David Pearce, Anil Markandya and Edward B. Barbier. — London : Earthscan, 1989. — 192 p.
2. Навстречу «зеленой» экономике: пути к устойчивому развитию и искоренению бедности [Электронный ресурс] / Программа ООН по окружающей среде, 2011. — 739 с. — Режим доступа : www.unep.org/greeneconomy.
3. Бережная Ю. С. Концепция «зеленой экономики»: международный аспект / Ю. С. Бережная // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия : Юридические науки. — 2012. — Т. 25(64). — № 1. — С. 210—215.
4. Прушківська Е. В. Розвиток «зеленої економіки»: національний аспект / Е. В. Прушківська, Ю. О. Шевченко // Бізнес інформ. — 2013. — № 3. — С. 186—191.
5. Clark C. Conditions of Economic Progress / C. Clark. — London : The Macmillan Co. ; New York: St. Martins press, 1957. — 236 p.
6. Шевченко Ю. О. Сфера послуг: теоретико-методологічний аналіз / Ю. О. Шевченко // Інноваційна економіка. — 2013. — № 5[43]. — С. 219—224.
7. Международная стандартная отраслевая классификация всех видов экономической деятельности (МСОК) : Четвертый пересмотренный вариант / Организация Объединенных Наций. — Нью-Йорк, 2009. — 353 с.
8. Industry classification [Electronic resource] / International Trade Centre. — Mode of access : http://www.investmentmap.org/industry_classification.aspx.
9. «Зелена економіка» та профспілки / Фонд ім. Фрідріха Еберта в Україні, Спілка професіоналів інформаційних комунікаційних та бізнес технологій. — Київ, 2011. — 8 с.
10. Динаміка викидів забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю в атмосферне : стат. інформ. [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. — 2013. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
11. Екологія : [підруч. для екон. вищ. навч. закл. і ф-тів] / С. І. Дорогунцов, К. Ф. Коценко, М. А. Хвесик та ін. — [2-ге вид., без змін]. — К. : КНЕУ, 2006. — 371, [1] с.
12. Основні показники поводження з відходами : стат. інформ. [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. — К., 2013. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
13. Білявський Г. О. Основи екології : підруч. / Г. О. Білявський, Р. С. Фурдуй, І. Ю. Костіков. — [2-ге вид.]. — К. : Либідь, 2005. — 408 с.
14. Глобальный зеленый новый курс : доклад [Электронный ресурс] / Программа ООН по окружающей среде, 2009. — 42 с. — Режим доступа : <http://www.unepcom.ru/unep/gei/214-green-course.html>.
15. Стратегії розвитку України: теорія і практика / за ред. О. С. Власюка. — К. : НІСД, 2002. — 864 с.